

Список використаних джерел:

1. Алексеєнко, Т. Ф. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості. *Шлях освіти*. 2012. № 2. С. 12-16.
2. Olweus D. *Bullying at school Blackwell Publ.* 2013. 215 p. URL : [http:// books.google.com.ua](http://books.google.com.ua)
3. Besag V. E. *Bullies and Victims in Schools Milton Keynes : Open University Press*, 1989.
4. Dancanson N. *Sexual Bullying: Gender Conflict and Pupil Culture in Secondary Schools*. Routledge, 2009. 177 p.

Науковий керівник: к. пед. н., старший викладач Пакушина Л.З.

Є. В. Гура

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ

Актуальність дослідження. Нині, як ніколи раніше, високодуховна людина – є цінною для людства в цілому, тому формування таких цінностей стає першочерговим завданням освіти, вищої освіти, зокрема. Студентський вік вважається найкращим періодом розвитку та самовдосконалення особистості, коли вона оволодіває професійними знаннями, вміннями, формує власну систему цінностей. Майбутні соціальні працівники і соціальні педагоги в процесі професійної підготовки готуються до роботи з різними категоріями населення. Пріоритетними принципами діяльності соціального працівника визначено: гуманізм, людиноцентризм, права людини, соціальна справедливість; найважливішою основою їх майбутньої діяльності є – духовні цінності (життя, любові, щастя, свобода вибору, справедливість та ін. Студенти спеціальності «Соціальна робота/соціальна педагогіка» готуються надавати соціальну допомогу, соціальну підтримку, соціальні послуги різним категоріям населення; сприяти соціалізації, соціальному вихованню дітей та молоді. Зазначене актуалізує проблему набуття, формування духовних цінностей студентів та спонукає до створення умов освоєння ними системою цінностей у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням питань, пов'язаних із духовними цінностями займалися такі науковці, як: О. Лучанінова, Н. Полтавська, І. Сіданіч, С. Щербина. Так, дослідник О. Васильченко виділяє чотири підходи до вивчення цінностей соціальної роботи науковцями: соціокультурний підхід (М. Вебер, Л. Коган, П. Сорокін та ін.); ціннісний підхід (Ю. Вишневський, Д. Леонтєв, У. Томас та ін.). У дослідженнях І. Беха, І. Звереві, М. Лукашевича, І. Миговича, С. Толстоухової обґрунтовано науково-філософські позиції до соціальної роботи. Питання духовно-моральних цінностей соціальної роботи розглядали (В. Бочарова, В. Фірсов, Є. Холостова та ін.). Вивчаючи цінності соціальної роботи науковці визначають їх як: «переконання соціальних працівників», «набір критеріїв для прийняття рішень». Дослідниця Л. Тюптя визначає перелік цінностей соціальної роботи серед яких виділяє: «повагу до конфіденційності у взаєминах із клієнтом, прагнення до соціальних змін, повага до індивідуальних і групових відмінностей, прагнення до соціальної справедливості» та ін.) [8]. Дослідниця Ш. Рамон наголошує на цінностях: «наснаження - необхідність працювати з клієнтами використовуючи власні здатності»; «насамперед – людина»; «повага до особистості»; «право на визначення»; «право на залежність» [5]. Дослідниця О. Васильченко серед цінностей виділяє «визнання самоцінності клієнта, не осудливе ставлення, права клієнта на самовизначення, повага, довіра, віра в людину та ін.» [1].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей соціально-педагогічної роботи щодо формування духовних цінностей.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, порівняння, узагальнення.

Духовні цінності – це своєрідний духовний капітал людства, накопичений за тисячоліття, який не тільки не знецінюється, але, і як правило, зростає [10].

Процес оволодіння духовними цінностями важливий і безперервний, який потребує чимало зусиль, як від студента, так і від його оточення, особливий вплив на молодь в даному періоді життя має заклад в якому вона навчається. Він виступає як своєрідний осередок впливу на духовність студента, у ньому відбувається процес залучення молоді до загальнолюдських моральних та естетичних цінностей, таких як добро, краса, істина, любов, гармонія, духовність [3].

Тому, для ефективного впливу на студента, з'являється необхідність перегляду змісту технологій, що використовують в соціально-педагогічній роботі з формування духовних цінностей.

На думку О. Коломієць, у студентів ЗВО технологія формування духовної культури це спеціально організований, цілеспрямований, динамічний, інноваційний процес, що забезпечує і стимулює духовно-пізнавальну діяльність студентів. Цей процес спрямований на вироблення системи знань про культурно-духовні цінності, що формують діалектичне та гнучке світорозуміння; ціннісних орієнтацій на ідеали культури та традиції свого народу; моральних норм суспільства, духовності, емоційної культури, вольової саморегуляції поведінки, здатності до самопізнання; умінь і навичок культуро-творчої діяльності та духовної практики [2].

Як ми вже зазначали, студентський вік є періодом найбільш інтенсивного формування особистості, розвитку професійного мислення й самоствердження, надзвичайно актуальним є питання включення духовно-морального виховання в систему навчально-виховної роботи ЗВО [6].

Тому, важливо вчасно сприяти професійному формуванню студентами, як майбутнім спеціалістами, таких духовних цінностей соціально-педагогічної роботи як: добро, любов, свобода, чесність, братерство, праця, гуманність, солідарність, готовність особистості пожертвувати своїми благами заради благополуччя інших, добробуту, любов до батьківщини та ін. [8].

Також треба зазначити, що формування духовних цінностей являє собою єдність двох процесів – спонтанного духовного становлення людини та цілеспрямованого, сталого процесу створення умов для опанування та привласнення духовних цінностей[4].

Ми проаналізували думки різних авторів (О. Лучанінова, Н.А. Полтавська, С.Ю. Тряпціна, С.М. Щербина) та дійшли висновку, що для цілеспрямованого розвитку студента важливу роль відіграють різні методи і технології розвитку духовності. Ними можуть бути[3, 4,7,10]:

- волонтерство(дозволяє розширити діапазон набуття духовних цінностей (любові до людини, цінування її життя, підтримки) за рахунок проведення благодійних акцій, тренінгів, зборів коштів для людей, які цього потребують).

- соціальне виховання, соціальне навчання(соціальне виховання як процес прилучення до світових духовно-моральних цінностей. Основним механізмом розвитку соціальних здібностей (навичок, умінь, звичок реалізувати соціальні потреби) є соціальне навчання, що організовується як процес прилучення до соціального досвіду).

- саморозвиток(технологія саморозвиваючого навчання (Г. Селевко) саморозвиток включає всі способи самостійного духовного розвитку студентів, наприклад, читання духовних творів, написання творів самостійно, участь в благодійних програмах, самозбагачення власного духовного світу).

- соціокультурні технології (технології які направлені на збереження і відтворення культурно-історичної спадщини та на вивчені культурних процесів в суспільстві. Завдяки цій технології людина може заглибитись в культурну спадщину народу і збагатити свій внутрішній світ. Такими соціокультурними технологіями впливу на розвиток духовності можна вважати: вплив мистецтва на свідомість людини, вплив музики, поезії, оповідань, народної мудрості і т. ін).

- активні форми та методи (ситуаційно-рольові ігри, соціограми, метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, ігри-драматизації тощо), які надають студентам змогу предметно, безпосередньо й емоційно бути в ситуації морального вибору та моральною пошуку).

• виховної роботи в межах виховної системи закладу (це робота ради з виховної роботи, заступників із виховної роботи, студентські ради, самодіяльні колективи, загін волонтерів, клуби за інтересами тощо). Також виховний вплив викладача на студентів через настанови, нагадування, попередження, переконання, пораду, прохання, похвалу (схвалення), оцінювання й спонуки.

Висновки. Таким чином, технології формування духовних цінностей студентів - це динамічний та інноваційний процес який вимагає значної уваги з боку держави та суспільства. Для розвитку духовного потенціалу зараз починають створюватись всі умови, впроваджуються нові технології для подальшого сталого розвитку духовних надбань. Студенти можуть збагачуватись на лекціях, диспутах, бесідах, також саморозвиватись, брати участь в різних іграх та змаганнях з даної тематики і розвивати свою духовність у процесі волонтерської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Васильченко О. Професійні цінності соціальної роботи: соціокультурний аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* Вип.3.2013.С.84-89.
2. Коломієць О. Б. Формування духовної культури майбутнього фахівця в соціокультурних умовах сьогодення. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/120.pdf>
3. Лучанінова О. П. Духовна культура студентів вищих навчальних закладів в умовах соціально-гуманітарної кризи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля.* Вип. 2. 2015. С. 15–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2015_2_3
4. Полтавська Н.А. Формування духовних цінностей старшокласників засобами мистецтва. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2009/09pnaszrn.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
5. Сарри Р. Отбор студентов и обучение их социальной работе. *За пределами ухода в сообществе: Опыт нормализации и интеграции.* Киев. Амстердам: Ассоциация психиатров Украины, 1996. С. 59–69.
6. Сіданіч І.Л. Актуальні проблеми духовно-морального виховання студентської молоді. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/2552/1/Sidanich%20I.L..pdf>
7. Тряпицина С. Ю. Менеджмент в образовании : учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры .Москва: Издательство Юрайт, 2018. 413 с. URL: https://stud.com.ua/86960/menedzhment/tehnologizatsiya_osviti
8. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота. Теорія і практика. Київ: ВМУПОЛ «Україна», 2004. 408 с. URL: https://pidruchniki.com/12461220/sotsiologiya/profesiyni_tsinnosti_sotsialnoyi_robot
9. Чахадзе А. Духовний світ особистості та духовні цінності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Херсон, 2014. С. 83 - 86. С. 85. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=vknup_2014_1_26.
10. Щербина С. М. Духовний розвиток та формування духовної культури особистості – найважливіші завдання сучасної освіти. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pfto_2016_50_38.pdf

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Майборода Г. Я.

А. В. Дудар

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПРОБЛЕМИ ТА ПОТРЕБИ СУЧАСНИХ МОЛОДИХ СІМЕЙ

На сьогодні дослідження сім'ї в Україні та практична робота зі сім'єю є доволі популярним напрямком соціальної роботи. Зростають як кількісно, так і якісно установи та організації, що займаються проблемами сім'ї на державному рівні.

Разом із тим сучасна сім'я переживає складний етап своєї еволюції - перехід від традиційної моделі до нової. З кожним роком збільшується кількість цивільних шлюбів, де панівне положення займають молоді пари. Скорочується кількість укладених шлюбів і зростає кількість дітей, народжених поза шлюбом. Достатньо великою залишається кількість